

Zdravstveni troškovi u Srbiji zbog štetnih gasova godišnje dosežu između 1,8 i 4,9 milijardi evra a od tih isparenja preuranjeno umre 2.000 osoba, navodi se u jednoj analizi.

Najava da će struja poskupeti naježila je i one koji još nisu stigli dotle da se makar jednom zapitaju da li da kupe hleb ili lekove. Samo, kako sledi iz upozorenja ekologa, izgleda da nas struja već košta više nego što smo mislili, tako što nas primorava da kupujemo upravo lekove i, kada oni zakažu, mrtvačke sanduke.

Procena Saveza za životnu sredinu i zdravlje (HEAL), grupe koja sarađuje sa Svetskom zdravstvenom organizacijom (SZO), Evropskom unijom i srpskim Ministarstvom zdravlja, glasi da zdravstveni troškovi u Srbiji zbog bolesti izazvanih gasovima iz postrojenja na ugalj godišnje iznose između 1,8 i 4,9 milijardi evra, odnosno do 680 evra po stanovniku. Danak u životima, prema računici te organizacije, ovoj zemlji odnese oko 2.000 osoba koje umru preuranjeno zbog toga što su se nadisale ugljenih isparenja više nego što organizam može da podnese. Možda to ne deluje zastrašujuće u poređenju sa sedam miliona stanovnika, ali je bilo dovoljno da nas lansira, kako se navodi u izveštaju HEAL-a, na peto mesto u Evropi po broju žrtava tog zagađenja. Po troškovima za medicinsko zbrinjavanje obolelih od emisija uglja, gledano po glavi stanovnika, izbili smo na ništa manje nego – prvo mesto na kontinentu.

Naravno, nisu termoelektrane jedine koje svoje kotlove lože ugljem, ali jesu dominantan izvor tog zagađenja u vazduhu oko nas. Polovinu električne energije Srbija dobija zahvaljujući tom gorivu koje ekolozi i lekari nazivaju najprljavijim. A i devet desetina ugljen-dioksida koji se iz ove zemlje uspinje ka nebu da gricka ozonski omotač i, kako veruje većina naučnika, ubrzava klimatske promene – izlažući nas poplavama, sušama, zemljotresima i raznim bolestima – potiče iz energetskih pogona, govore podaci domaće Agencije za zaštitu životne sredine. Uz sve ostale izvore zagađenja, u 2010. godini u Srbiji je, prema proceni Evropske komisije, od takozvanih sitnih čestica i ozona u vazduhu 10.000 osoba umrlo ranije nego što bi moralo po svojim genetskim dispozicijama i ostalim faktorima rizika, što je druga najviša stopa u Evropi.

Koliko god da je u poređenju s nama odmakla u demontiranju „prljavih tehnologija”, i u Evropskoj uniji se od lošeg vazduha masovno oboleva i umire. Samo od prekomernog nivoa sitnih čestica, prema izveštaju Evropske agencije za životnu sredinu, lane je u EU umrlo 430.000 ljudi. Između 80 i 90 odsto žitelja evropskih gradova primorano je da udiše sitne čestice i ozon u količinama iznad vrednosti koje je zacrtala SZO. Zagađenje vazduha iz industrijskih pogona koštalo je EU 2012. godine, prema najpesimističnijoj proceni agencije, i do 189 milijardi evra, što je jednako bruto društvenom proizvodu Finske ili polovini BDP-a Poljske.

HEAL tome dodaje i da zdravstveni troškovi u EU zbog aerozagađenja iz postrojenja na ugalj dostižu i 42 milijarde evra godišnje a da ni sav taj novac ne pomaže da od zatrovanosti ovim isparenjima preuranjeno ne umre oko 18.000 osoba u članicama briselskog kluba.

Ima skeptika koji tvrde da ekolozi, u najmanju ruku, preteruju jer ih industrija „čistih“, obnovljivih izvora energije plaća kako bi joj namestili poslove. Jedno ide u prilog uzdržanosti prema katastrofičnim procenama: izuzetno je složeno dokazati da određena vrsta zagađenja, pa i vazdušnog, na primer onog poteklog iz uglja, izaziva porast obolevanja od nekih bolesti, recimo respiratornih, u konkretnom području, bila to Srbija ili bilo koja zemlja na svetu. Toliko ostalih potencijalnih uzročnika oboljenja treba isključiti, previše genetskih faktora i loših navika u ličnim istorijama ispitanika mora se precrtati sa spiska varijabila, da takve studije zahtevaju decenije rada najstručnijih timova i više novca nego što ga imaju i bogate zemlje.

Oliver Dulić, dok je bio ministar životne sredine, najavio je da će njegov resor sprovesti istraživanje o tome koliko zagađenost u Srbiji utiče na zdravlje njenih stanovnika. Rezultat je bila tanka brošura s uopštenim upozorenjima, suvišnim čak i školarcu. No, to ne znači da nije naučno potvrđeno da dugotrajna izloženost određenoj vrsti zagađenja dovodi do određenih bolesti. Kada se to uzme u obzir i ukrsti sa ekološkim i medicinskim statistikama, postoje statistički modeli koji mogu dati prilično dobru predstavu o tome koliki je rizik od obolevanja u nekoj geografskoj oblasti i koliki je broj onih koji su podlegli – prvo riziku, potom i bolesti.

Jedina ozbiljna slična studija u Srbiji, daleko skromnijih i realnijih ambicija od Dulićeve, bila je ona koju je tim pod vođstvom dr Elizabet Paunović, potonje državne sekretarke u Ministarstvu zdravlja, danas šefice Kancelarije SZO za životnu sredinu i zdravlje u Bonu, sproveo u okolini Obrenovca. Usredsredili su se na selo Grabovac, najbliže jednoj od deponija pepela iz Termoelektrane „Nikola Tesla“.

- Na osnovu merenja kvaliteta vazduha oko pepelišta termoelektrane Obrenovac B i analizom dostupne naučne literature, zaključili smo koji bi se simptomi i respiratorne bolesti mogli pojaviti kod dece kao najosetljivije grupe. Na upitnik o mogućim simptomima i bolestima odgovarali su roditelji. Zaključili smo da je relativni rizik za pojavu astme kod dece iz Grabovca bio 2,4 puta veći nego za decu iz kontrolne grupe, nastanjene u obližnjem Draževcu, koji je van uticaja zagađenja vazduha. Podaci su tačni ali limitirani jer se bave samo pepelištem i zasnivaju se na proceni roditelja. Može se uraditi mnogo više. Ali, podaci iz svetskih istraživanja pokazuju kakve negativne uticaje imaju termoelektrane na lignit, tako da je na osnovu emisija u vazduh i vodu jasno da se moraju preduzeti tehnološka unapređenja da bi se zaštitilo zdravlje – objašnjava dr Paunović.

Stručni savet Elektroprivrede Srbije usvojio je tu studiju 2004. godine, mada je dr Paunović, kako kaže, doživela veoma negativne reakcije iz tog preduzeća. Koliko god bili nezadovoljni, kasnije je EPS podatke iz tog istraživanja koristio u filmu kojim je promovisao projekat sanacije pepelišta nadomak Grabovca, za koji je EU donirala 25 miliona evra.

Izvor; Politika